

Gheorghe Simon

TEOFANIA

poeme

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului
TEOFAN
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

Editura Doxologia
2017

Ochiul triadic

L-am descoperit destul de târziu pe Gheorghe Simon, scriitor din provincie, trăitor la Agapia, ca profesor de limbă franceză. Cert e că provincia nu mai are deloc o conotație minimalizatoare, cum se mai prezintă, din păcate, în ochii unor snobi, fiindcă marea literatură este astăzi policentrică, venind de oriunde Dumnezeu a semănat talentele, chiar dacă într-o societate centralizată în exces, capitala le-a absorbit decenii de-a rândul.

Încurajat de lectura volumului antologic al lui Gheorghe Simon, alcătuit din *Fulgere captive* (1985), *Viața după Iisus* (1996), *Duminica absențelor* (2004), *Ardere de tot* (2009) și *Amin Agapia* (2012), încerc a descifra dramul de originalitate adus de Gheorghe Simon (rămas neatins de „experimentele” confrăților de generație) la patrimoniul liricii românești, știut fiind că acest patrimoniu cuprinde personalități extraordinare, de la Dosoftei și Ion Budai-Deleanu până la Mihai Eminescu, George Bacovia, Tudor Arghezi, Nichita Stănescu sau Cezar Ivănescu.

Cea dintâi constatare, validată, între alții, de Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Mihai Zamfir și Constanța Buzea, este că ne aflăm în fața unui poet născut, iar nu făcut, un poet cu simțul *Logosului* din care descinde cuvântul poetic românesc, din a cărui plasmă a crescut și Gheorghe Simon, chiar dacă și-a încercat puterile creației și-n limba lui Voltaire. Poetul, în spirit eminescian, face distincție între *cuvânt* și *Verb*, după cum autorul *Luceafărului* diferențiază *cuvântul* de *vorbă*. La Gheorghe Simon, *Verbul* e *Logos*, iar *cuvântul* e *cuvânt* în măsura în care e pus în slujba *Verbului*: „Nu m-am folosit de cuvinte/ ca de mărunțiș la cumpărături./ Nu-mi ajunge viața ca să-mi potolesc sufletul amarnic./ Nu-mi ajung cuvintele pentru a dezvoltării/ *Verbul* în toată splendoarea lui princiară” (*Zbor epifanic*). Paradoxal,

poezia se naște dintr-o neputință a cuvântului de a ajunge la Verb. De unde înțeleg că Gheorghe Simon are intuiția *poeziei ca tăcere*, în sens blagian, trecând, desigur, prin taina *necuvântului* nichita-stănescian, poet, altminteri, de care se simte mai apropiat decât de cei din generația postmodernistă. Wittgenstein spunea: „Despre ceea ce nu se poate vorbi trebuie să se tacă”. Într-acolo bate și gândul lui Gheorghe Simon, întrevăzând în tăcere taina poeziei: „Tot ceea ce nu poate fi exprimat/ devine de la sine/ poezie/ ardere fără flacăra/ cuvânt răstignit în făptură/ ispitit pînă la moarte/ înmărmurit în uimire/ întîrziind în extaz/ sufocat de real/ duhul însuflețește litera moartă” (*Fîntîni însetate de sine*).

Prin sine, cuvântul nu garantează *sensul* existent în *Logosul* creator. Așa se și explică de ce modernii și postmodernii au convenit că *poezia pură* înseamnă izgonirea *sensului* din cuvânt. Gheorghe Simon se-ntoarce împotriva curentului, conștient de condiția poeziei moderne, și crede că menirea poetului e să restituie *sensul* în cuvintele „aproape amorțite” sau „captive”: „Adulmec *sensul*/ ca pe o făptură izgonită din cuvânt”, izgonire care cauzează smintirea lumii: „muguri plăpînzii se rup și cad la pămînt/ primăvara nu-i în toate mințile” (*Ea nu-și arată niciodată fața*).

Captivitatea *sensului*, provocată de secularismul modern și postmodern, e splendid sugerată de sintagma *fulgere captive*, care dă și titlul primei plachete de versuri. *Fulgerele* sunt lumina divină a Creației, cu „înțelesul” ei, de care omul modern pare tot mai izolat: „oamenii bântuiți de molima îndoielii de sine/ rămân o clipă suspendați deasupra abisului/ existența se poate frînge/ căutând înțelesul/ ce își iese din fire” (*Arșița poeziei*). Omul însuși este *fulger captiv*, adăpostind, așadar, *sensul* Duhului de care este frustrat într-o lume alienantă. Poema *Fulgere captive* merită reprodușă integral:

*Un strigăt flămînd urcă spre cer
din pieptul firav al copilului
din hățiturile coapte în ochii asfințitului
pocnește ora, țîșnesc secunde
clipe fosforescente
în noaptea înrourării
tu ești, tu ești, repetă străinul*

*focuri înteteite de suflarea muribundului
focuri, focuri
pe câmpia întinsă ca o piele de bivol
focuri, focuri
în urma cruciadelor de cuvinte
noi, oamenii
rămînem să culegem roadele roșii
semințe rotunde ce cad întruna
din tufișurile umbrite ale memoriei
fulgere captive în spațiile devenirii.*

Cred că partea cea mai consistentă, dacă nu cumva și cea mai originală a poeziei lui Gheorghe Simon este *Duminica absențelor*, titlu oximoronic, în felul său, dat fiind că duminica este ziua plină de transcendență, culminând, desigur, cu Duminica Învierii și cu Duminica Mare. Numele „absenței” poate să fie moartea, fără de care nu există Înviere. Din această perspectivă am abordat poezia lui Grigore Vieru, într-o carte cu titlu deloc întâmplător, *Duminica Mare a lui Grigore Vieru* (2004), apărută, constat, în același an cu *Duminica absențelor* lui Gheorghe Simon. Deși cartea poetului se deschide cu un *Curriculum vitae* programatic care vizează *Verbul în toată splendoarea lui princiară*, adevărata fericire se arată celor care au trecut prin „viesparul absenței”. Gheorghe Simon, ca și Grigore Vieru, tratează moartea ca pe o ființă vie, pe care omul trebuie s-o considere o călăuză pentru ziua Învierii: „Am văzut moartea de mai multe ori/ deasupra casei ca o neagră ninsoare/ am adulmecat-o ca pe o făptură vie/ calea pe care venea se făcea deodată pustie/ [...] / Totul zvonește a moarte/ suntem cuvinte rostite de copii/ părinți îndurerăți de fii/ suntem lacrimi vii./ În fața celui alt sufletul mi se face cărare/ precum timpul să ni se pară o înălțare/ fără să știm că ne ducem moartea/ ca pe un copil la plimbare./ Frînt mi-e sufletul și amar prizărit/ cu semne precare împodobit./ Nimeni în preajmă decît cuvîntul transparent/ prin care se citește făptura celui absent./ Nimic nu se arată/ de parcă am călători într-o lume răsturnată/ în care strălucește moartea deșartă” (*Totul zvonește a moarte*).

O absență poate fi și fiul rătăcitor, de astă dată printre cuvinte, ca poet. Cuvântul lui, am văzut, e *transparent*. Rătăcitor comparativ chiar cu generația sa, poetul transparenței e dincolo de modernitate și de postmodernitate, depășindu-și condiția ca *transmodern*, contemplând neliniștit însăși moartea literei, citește – a literaturii: „Atotputernicul Nimeni/ se pierde-n mulțime/ nimicul se oglindește în nimic/ doar o rază retează/ mirarea târzie/ moartea pretimpurie/ a literei pe hîrtie” (*Fiul rătăcitor*). Ultima confruntare cu moartea este a sufletului, care se retrage într-un exil interior: „Omul s-a retras în sine/ într-un exil interior/ sufletul înflorește în flori de cais/ clipa s-a repliat în începutul prescrist” (*Exil interior*).

Paradoxal însă, cu cât se adună mai multe *absențe* în Duminica lui Gheorghe Simon, cu atât ne apropiem, anaforic, de biruința asupra morții:

*Duminică filtrată ca lumina
prin cuvînt și rugăciune
duminică a celor săraci cu duhul
duminică a așteptării fără de sfîrșit
duminică a duhului din cuvinte
fără Cioran și fără Bosch
presărată cu margarete Yourcenar
duminică fără prieteni
duminică a iertării și a împărtășirii
duminică a înseninării
duminică a lecturii interzise
și a textelor apocrife
duminică a realului
rarefiindu-se în cuvînt
duminică a iertării și a învierii
duminică a cuminecării luminii
duminică fără firmituri.*

Periplul în absență al poetului are o călăuză prezentă în toate cele cinci volume amintite. Această călăuză este indiciul plasării scriitorului în noua paradigmă a transmodernității, prin recuperarea ființei creștine abandonate de secularismul modern și postmodern.

Călăuza lui Gheorghe Simon nu este o Beatrice, deși iubirea nu lipsește din versul său, ci ochiul triadic, plăsmuire a cunoașterii pe fundamentul Sfintei Treimi. Logica poeziei, „nelogică într-un mod sublim”, cum o numea Al. Macedonski, devine logica terțului ascuns, despre care vorbește transdisciplinaritatea lui Basarab Nicolescu. În istoria recentă a poeziei s-a vorbit de un ochi special, transuman al poetului, pe care-l întâlnim la generația lui Nichita Stănescu și la cea a lui Cezar Ivănescu. În Basarabia, s-a discutat despre „generația ochiului al treilea”, sintagma aparținând lui Nicolae Dabija, autor al volumului *Ochiul al treilea* (1975).

„Ochiul triadic” al lui Gheorghe Simon pare însă cel mai apropiat de logica triadică a creștinismului, străbătător al „pădurii obscure a simțurilor” și trezitor al „oglinzilor adormite ale ființei” din „casa amintirii”: „Frigul bîntuie casa amintirii/ ouă de șarpe, zerouri uscate/ de soarele copilăriei ucise/ nicăieri o ușă de scăpare, semne moarte/ ciorchini de aer sub gheața flămîndă/ noi suntem începutul/ grăit-au lucrurile din preajmă/ și ducem moartea de mîină/ lemne uscate fibră cu fibră/ mîngâiate de ochiul triadic și arma/ care în loc să ucidă trezește cuvîntul/ iată dovada puterii mele” (*Casa amintirii*).

Ca și în lirica lui Lucian Blaga, ochiul triadic întrezărește, în satul de munte, bunăoară, „restul de veșnicie”: „Casele sunt așezate ca niște cuvinte într-o poezie/ au un rost și un rest de veșnicie/ iar dacă ai încerca să le clinești/ fie și în închipuire/ de îndată se va urzi absența/ sorbite fiind pe neașteptate/ de abisuri ciudate./ Toate vin de departe și de demult./ Aici nimic nu moare/ deși există în toate un sfîrșit/ toate sunt ca o chemare/ și parcă cineva nevăzut/ le ocrotește din înaltul cerului” (*Un rest de veșnicie*).

Ochiul triadic este veghetorul peste frica proliferândă în ființa umană: „Semne ce înfloresc în derivă/ Ochiul triadic peste ființe și lucruri/ iar noi, prea îndurerate făpturi ale fricii./ Absența ne mîngâie/ când toate iau parte la această reconstituire” (*Făpturi ale fricii*). Și salvarea: „cine să ne salveze/ dacă noi înșine uităm întemeierea/ și Treimea Sfîntă/ arătându-se în sine/ trecutul răvășit în urma noastră/ și o amenințare obscură/ se furișează-n cetate/ în abisurile eului/ fulgerate de-atâta pustietate/ ne inundă vâlul clipelor/ fără de urmă/ timp surpat în oglindă” (*Treimea Sfîntă*).

Sinteză a primelor două cicluri de poezie, *Viața după Iisus* dă măsura imaginarului poetic al lui Gheorghe Simon, dar și inerențele lui slăbiciuni, în sensul că, uneori, cuvântul poetic este amenințat de uscăciune repetitivă. Cele mai bune poeme însă adâncesc *figurațiile* (în sens barbian) oblăduite de ochiul triadic, recuperatorul „cuvântului dintii”. Poezia de cunoaștere nu suferă în atari împrejurări întregitoare, ca în *Cuvântul dintii*:

*Sufletul omului e ca o rază
ca o apă ce curge în sine
veșnicie fulgerată
prin cuvântul dintii.
Litere moarte
pe file albe de carte
ochiul triadic
veghează și desparte
clipele sublime
de clipele deșarte.
Începutul e viu
Părintele strălucește în Fiu
Duhul scrie pe ape.*

Poetul tinde către o eliptizare a versului, la modul programatic, către o nouă geneză a propriei opere: „Semn schimbător/ ești/ verb la infinitiv/ enunț eliptic/ suflet/ în care tace/ Dumnezeu” (*Geneză*). *Viața după Iisus* înseamnă a scrie cu propria crucificare și moarte: „A scrie/ ca și cum/ chiar acum ai muri./ A scrie/ ca și cum ți-ai aminti/ ceea ce părea să fie/ aura Sfântului Ioan/ soare/ pe tipsie” (*Viața după Iisus*).

Într-o vreme când poezia se vede sufocată de cuvinte goale, care nici măcar din coadă nu sună, când nerespectul față de cuvânt eșuează într-o pornografie dintre cele mai scabroase, lirica lui Gheorghe Simon este o oază de normalitate și de întoarcere la frumusețea creștină a ființei. Ochiul triadic este biruitor și aducător de mângâiere.

Theodor Codreanu

Moldova

Din adînc de suflet răsare slova
și în ecou prelung plînge Moldova
bogată în sărăcie, mîntuită pe vecie
cum lumina pe sine se scrie.

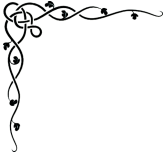
Și-i atîta pietate în rugăciune
cum tăcerea vie Verbul o răpune
cum respiră iarba în răsărire
și cum ard în adorare
chipurile vii din icoane.

Din prea cuminte cumpătare
cutremurat e duhul la hotare
și fața omului e în schimbare
precum e sufletul în contemplare.

Din adînc se înfiripă nevăzut
în ecou de pace și vecie neîntrerupt
chipul Părintelui de la început
cum e floarea mîntuită într-un fruct.

Și nimeni nu trece în lumină
decît prin rostire fără vină
și nici moartea nu ne mai desparte
cum Treimea Sfîntă nu se împarte.

Mărturisire

Lumea înmulțindu-se
omul e în scădere.
Verbul suferă în așteptare și tăcere
doar întrezărit
sufletul e prinos de Înviere.

Ruga mea e să nu-mi pierd cumpătul
să pot respira vocalele
uimirii princiare.

Iertarea e de la Fiul însingurării
când te pierzi între oameni
care nu știu ce fac
cum nu lor li s-ar fi întâmplat.

Scriu ca să învăț a citi și a muri.
Poezia ne va elibera sufletul
și se va risipi ceața gri a nehotărîrii.
Ascultarea e sfântă
iar pentru cei cumiși
osîrdie blîndă.

Agapia e nemuritoare
precum poezia
în numele căreia însemnăm
litere neîtrerupte
în cele mai năstrușnice înscrisuri.

Doar sufletul e de vină!
Refugiat fiind în corpul literei
nimeni nu-l mai vede

în vârtejul încăierării verbale
și al subminării virtuale.

La Mănăstirea Agapia
inspiratoare și biruitoare
respir aerul primenitor
al ascezei mîntuitoare.

Prolog

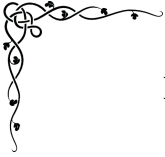
*A*lină-mi, Doamne, durerea surdă
precum clipa de-acum e fără de urmă!
Mîngiere ești tu, Doamne, Verb în lucrare
precum e lumina fără de înserare!

Nu mă părăsi, Doamne, în vremi de pustiire
singur fiind doar cu tine, ești clipa care survine!
Potolește, Doamne, stihia în destrămare
fă să înceteze nimicul fără ezitare
agonizînd durerea florilor în scuturare!

Pe cît de departe, apropiindu-Te
pe atît de aproape, nevăzut, însoțindu-Te.
Dăruitu-m-ai cu prea mult
făcînd să se zvonească
în sufletul meu izvorul fără de început.

Necunoscut e numele Tău și vîndut
precum uităm de slava Ta
nefiindu-ne dată cu împrumut.
Și tot ce e nebună alergare
moarte a timpului pare
moarte a morții fără dezlegare.

Pecete pune, Doamne, gurii mele, sigiliu necorupt
precum e floarea în tăcere agonizînd în fruct!
Și dacă iubire Tu ești, iubire dăruindu-mi
precum întîietate fiind
Te urmez fără crîcnire la rîndu-mi!
În imperiul Urgenței
repede mor toate
în vârtej de nerăbdare.
Doar Tu ești Puterea și Putința
precum puterea celor fără de putere
se va cutremura la Înviere.

Alină-mi, Doamne, sufletul
și fă să se rupă nehotărîrea mea
precum fără de urmă și urmare
e lumina înmugurind o stea!

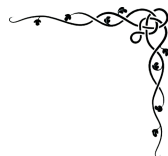
Iartă-mă, Doamne, precum iertător Fiul Tău
a făcut să se încunune iubirea
cu prea cinstit Numele Tău!

Iartă-ne, Doamne și fă să dureze
iubirea iubire
în sufletele noastre
fericite și treze!

FULGERE CAPTIVE

(1985)

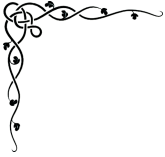
Casa amintirii

Frigul bîntuie casa amintirii
ouă de șarpe, zerouri uscate
și soarele copilăriei ucise.
Nicăieri o ușă de scăpare
semne moarte
ciorchini de aer sub gheața subțire
noi suntem începutul
rostesc lucrurile din preajmă
și moartea pentru o clipă se amîină.

Lemne uscate fibră cu fibră
mîngîiate de ochiul triadic
și arma care în loc să ucidă
trezește cuvîntul puterii.

Între degetele săracului
amurg împletit cu raze de milă
între monedele muritorului susură lumina
armate de chiriași îmbracă haina anonimă
cheile ruginite ca niște omizi uitate
în buzunarul femeii
fluturi se vor dezlănțui în furtuna memoriei
crucificări în agonie
rămîn doar în imaginarul colectiv.
Cineva scapără chibritul flexibil
gîtul unei lebede albe strălucește
ca o zăpadă
de parcă tu ești iluminarea unui popor
trezit cu parabole.

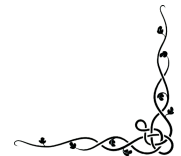

Cei care au lovit

Ne apropiem de noi înșine
cercul se restrânge
puterea atomului crește
în al cărui început chipul omului
se răsfârâge
precum e amăgirea în mintea
celui ispitit de puterea
cuceritoare.

Cei care au fost e posibil să mai fie
sfîșiați de cuiele înmugurite
în lemnul casei lor
copii dezbinați sub loviturile de bici
ale istoriei
fac să nu contenească moartea
făuritoare.

Cuprinși fiind de frica începutului
cei care au lovit
se pregătesc din nou
împinzind lumea prin cuvinte.
Pînă și tăcerea li se pare
amenințătoare
întrebîndu-se
de ce nu răspunde Dumnezeu
la o așa de copleșitoare implorare
cum rugăciunile
fac să se cutremure
sufletul în contemplare.
Cei care au lovit
la pîndă fiind și în nerăbdare

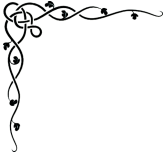

se pregătesc din nou
să întâmpine omul.
Trecînd prin viață
ei văd în cele din urmă
chipul cum se surpă
și pe Dumnezeu apărîndu-le în față.

Semn vorbitor

Respiră fără tine
peretii albi și goi ai copilăriei
văruiți la învierea cuvîntului
din sămînța primordială
din huma sfărîmicioasă a părinților
pe care îi auzi în gînd
repetîndu-ți viața ție însuși
cuvîntul din care te rupi și te împarți lumii
precum cerul din care nimeni nu știe
ce apariție nemaivăzută vreodată
ne va tăia respirația.
Auzim doar strigătul pruncului
vocala trezirii din somnul cel de moarte
țipătul femeii cînd simte cum se desface
armonia lumii.
Nici o pricină de sfiiciune în fața mizeriei
omul e mai mult decît o geometrie în spațiu
cînd nici o pătîcică
nici un atom nu îl recunoaște
semn vorbitor ești
altfel
tăcerea ne-ar scrie pe toți
cum ar veni noaptea
din care poți reface lumea.

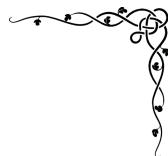

Poezia face să se întrerupă
pentru o clipă
veșnicia
iar noi locuim în cuvinte
precum în tăcere
acasă
în copilărie.

Arșița poeziei

Încerte dovezi ale vieții
caiete întregi, fraze rotunde cu litere
frumos arcuite despre o anume apocalipsă
oameni cu vocile uscate de arșița amintirii
brusc îmbătrînesc copiii.
În dicționare, câmpuri magnetice strîng
mănușchiuri de înțeles.
Aripile uriașei clipe
retează ce prisosește din ora casei.
Tuburi de orgă, tuburi de spic galben
pe câmpiile memoriei
cresc amenințător din cerul cuvîntului.
Oamenii bîntuiți de molima îndoielii de sine
rămîn o clipă suspendați deasupra abisului
viața se poate frînge
căutînd înțelesul
ce își iese din fire.

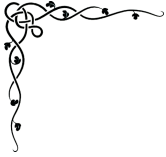

O întâmplare care se poate repeta

Vine într-o zi cineva
și cu asprime ne îndeamnă.
Ca să mă puteți auzi, ca să mă vedeți
fiindu-vă de folos ceea ce vă voi spune
urcați-vă pe umerii fraților voștri
cît mai aproape de cer
privirile să nu mă slăbească!
Vine într-o zi cineva și aude.
Din toate colțurile
oricine face umbră pămîntului
să privească în sine prin microscopul spaimei
care urzește sub ochii noștri
pe măsură ce posedăm imaginîndu-ne!
Vine într-o zi cineva
și nu mai vede nimic
un foc uriaș cît un munte din copilărie
pe jos firicele de pulbere presărată
ca un sens ce își urmează rătăcirea.
Vine într-o zi
într-o clipă
Îngerul și spune.
Grăbiți-vă!
E cineva în spatele meu
care mă împinge spre voi
mă aruncă înainte
iar eu înot în privirile voastre
ca într-o oglindă.

Alarmă falsă

Dată ziua pierdută, drămuită în focul așteptării
 amiaza prăfuită de mirosoare orbitoare
 și copacii în pauza de după apocalipsa clipelor
 ce amenințau biruind cerul omului.
 Prea multe aparate de măsurat nimicul
 nimicitor
 încît fiecare cu secunda lui
 și toți ai veacului din adîncuri
 ce se cer inventate.
 Iată ziua ochi clipind a mirare
 și alte limbi se dezleagă
 temeiuri își urzesc ursita.
 Cei spălați cu roua înțelegerii
 vor ieși din casa inimii
 și vor arde ca rășina.
 Fără odihnă răsar cărțile
 scrise de frică.
 Prins în cuie, lemnul
 suportă mugurele ca pe o lacrimă
 repaos nu-i, nici vamă, cutremur să ne miște
 doar o grăbire spre ieșire
 din încăperi preapline.
 Cuvîntul își restrînge sensul
 în turma rătăcitoare a discursului
 cînd nici o literă, albină în focul închipuirii
 nu-și poate îngădui fecioria
 o prăpastie mută în care îți vine să te arunci
 de nu strigi cu toată puterea.
 Cu cît vei arde mai multe lemne
 focul e lacom de sine
 cu atît se va subția
 retina pe care scrii cuvinte de încheiere.

